

Rozdział XIV

Egzekucja z akcji zdematerializowanych w małżeńskiej wspólności majątkowej

Enforcement of dematerialised shares in a marital joint property

Abstract: The article deals with the issue of the course of execution from dematerialized shares, which belong to the common property of the spouses. Both the substantive law and the procedural law were analysed. The remarks made also take into account the issues of the subject of execution, the course of proceedings and the limits set by the binding legal regulations. As a result, the solutions proposed by the legislator were evaluated and at the same time postulates *de lege ferenda* were identified.

Keywords: execution, dematerialized shares, civil procedure, marriage, property community

Streszczenie: W artykule poruszono kwestię przebiegu egzekucji z akcji zdematerializowanych, które należą do majątku wspólnego małżonków. Analizie poddano zarówno przepisy prawa materialnego, jak i prawa procesowego. Poczynione uwagi uwzględniają także zagadnienia przedmiotu egzekucji, przebiegu postępowania oraz granic wyznaczonych przez obowiązujące przepisy prawa. W rezultacie dokonano oceny zaproponowanych przez ustawodawcę rozwiązań, jednocześnie wskazując postulaty *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: egzekucja, akcje zdematerializowane, procedura cywilna, małżeństwo, wspólność majątkowa

1. Wstęp

Tematyka akcji zdematerializowanych w małżeńskiej wspólności majątkowej nie była dotychczas przedmiotem wyczerpujących i kompleksowych opracowań zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie. W odpowiedzi na rozwój rynku kapitałowego i związany z nim obrót instrumentami finansowymi, zarówno na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, jak i w alternatywnych do niej systemach rynkowych, pojawiła się potrzeba ustanowienia regulacji normujących zakres egzekucji obejmujący inne prawa majątkowe, spośród których możemy wyróżnić instrumenty finansowe,

jakimi są akcje zdematerializowane. Tym samym, na mocy przepisów ustawy z 2 lipca 2004 r.¹, ustawodawca wprowadził Dział IV a w Tytule II Części III przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w którym wyodrębnił w art. 911⁸² egzekucję z papierów wartościowych. Pomimo przyjęcia przez ustawodawcę ogólnego modelu postępowania problematyka egzekucji z instrumentów finansowych pozostaje w dalszym ciągu przedmiotem badań i analiz. Ponadto, pomimo wypracowanych dotychczas rozwiązań na gruncie obecnie obowiązujących przepisów, problematyka egzekucji z akcji zdematerializowanych, które wchodzą w skład małżeńskiej wspólności majątkowej, nie stanowiła jak dotąd przedmiotu rozważań doktryny. Należy zauważyć, iż dla właściwego rozstrzygnięcia postawionego problemu niezbędna jest analiza norm wynikających zarówno z prawa procesowego, jak i z przepisów prawa materialnego, które w istotny sposób oddziałują na płaszczyznę omawianego sposobu egzekucji. Wzrastająca rola instrumentów finansowych na rynku kapitałowym może być istotna dla przebiegu postępowania egzekucyjnego i stanowić skuteczny sposób zaspokojenia roszczenia wierzyciela. Wobec powyższego warto podjąć próbę systematycznego ujęcia zagadnienia egzekucji z akcji zdematerializowanych w małżeńskiej wspólności majątkowej.

2. Przedmiot egzekucji

W kontekście omawianej tematyki rozważania należy rozpocząć od określenia szczególnego przedmiotu egzekucji, jakim są akcje zdematerializowane. W ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych³ ustawodawca nie zdefiniował pojęcia akcji. W związku z tym na potrzeby analizowanego zagadnienia należy odwołać się do poglądów dominujących w doktrynie, które ujmują termin akcji w trzech znaczeniach:

- 1) akcja – jako prawo udziałowe, stanowiące ogół praw i obowiązków akcjonariusza w stosunku do spółki;
- 2) akcja – jako ułamek w kapitale zakładowym spółki;
- 3) akcja – jako rodzaj papieru wartościowego⁴.

Dokładniejsze omówienie każdego z wymienionych znaczeń wykraczałoby poza ramy niniejszego opracowania, stąd na potrzeby badanego zagadnienia należy przede wszystkim poświęcić uwagę znaczeniu akcji jako papieru wartościowego. Przyjęcie

---

¹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r. Nr 172, poz. 1804).

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.), dalej jako k.p.c.

³ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 505 ze zm.), dalej jako: k.s.h.

⁴ P. Kosyra, *Egzekucja sądowa ze zmaterializowanych akcji spółki akcyjnej*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2003, nr 4-5, s. 24.

takiego znaczenia stanowi konsekwencję wynikającego z przepisu art. 328 § 5 k.s.h. obowiązku wystawienia przez spółkę akcyjną stosownego dokumentu akcji, który inkorporuje prawa udziałowe przysługujące akcjonariuszowi. Ponadto bazując na przepisie art. 334 § 1 k.s.h. można wyróżnić rodzaj wystawionego dokumentu, którym mogą być akcje imienne lub na okaziciela. Tym samym dokument akcyjny spełniający wymogi formalne przewidziane w art. 328 k.s.h. będzie jednocześnie spełniał wymagania przewidziane w przepisach materialnego prawa cywilnego, dla papierów wartościowych (art. 926⁶ i n. k.c.)⁵. Jednocześnie należy zauważyć, iż pomimo wyodrębnienia terminu akcji jako papieru wartościowego, pozostaje on w funkcjonalnym powiązaniu z pierwszym z wymienionych znaczeń akcji, tj. jako prawa udziałowego. Przesądza o tym zakres inkorporowanych w dokumencie akcji praw, które tradycyjnie w literaturze przedmiotu dzieli się na prawa o charakterze majątkowym oraz korporacyjnym. Istotę praw majątkowych akcjonariusza stanowi możliwość bezpośredniej realizacji określonych interesów materialnych, natomiast prawa korporacyjne mają charakter akcesoryjny w stosunku do tych pierwszych i stanowią zabezpieczenie ich wykonania.

W celu dopełnienia omawianego przedmiotu egzekucji należy sprecyzować pojęcie dematerializacji, która stanowi jedną z form występowania akcji. Tym samym poza przedmiotem zainteresowania niniejszego opracowania pozostaje egzekucja z akcji zmaterializowanych, mających postać dokumentu. Na gruncie k.s.h. ustawodawca w żadnym miejscu nie reguluje kwestii dematerializacji akcji, wobec powyższego na potrzeby definicji należy odwołać się do przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi⁶. Zgodnie z art. 5 ust. 1 zdematerializowane papiery wartościowe nie mają formy dokumentu od chwili ich zarejestrowania na podstawie umowy, której przedmiotem jest rejestracja tych papierów wartościowych w depozycie papierów wartościowych. Wykładnia powyższego przepisu prowadzi do wniosku, iż istotą dematerializacji jest brak jakiegokolwiek materialnego substratu dokumentu papieru wartościowego, z którego treści można wywnioskować treść przysługującego prawa⁷. Ponadto na gruncie u.o.i.f. ustawodawca w art. 3 pkt 1 lit. a zaliczył akcje do kategorii papierów wartościowych, natomiast w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy papiery wartościowe stanowią instrumenty finansowe. Jednocześnie należy wskazać, iż konstrukcja akcji zdematerializowanych nie wpływa na zakres praw przysługujących akcjonariuszowi, albowiem akcje zdematerializowane zawierają taką samą wiązkę praw, jakie inkorporuje dokument akcji w tradycyjnym ujęciu. Natomiast stosownie do art. 7 ust. 1 prawa ze zdematerializowanych papierów wartościowych powstają z chwilą zapisania ich po

⁵ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, wyd. 21, Warszawa 2019, s. 490.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2286 ze zm.), dalej jako u.o.i.f.

⁷ M. Rośniak-Marczuk, *Egzekucja sądowa z instrumentów finansowych*, Warszawa 2011, s. 9.

raz pierwszy na rachunku papierów wartościowych i przysługują osobie będącej posiadaczem tego rachunku.

Przenosząc powyższe rozważania na płaszczyznę przepisów k.p.c., należy uznać, iż pozostające w ramach prawa z akcji zdematerializowanych uprawnienia majątkowe determinują stosowanie w toku postępowania egzekucyjnego przepisów zamieszczonych w dziale IV a, części III k.p.c. zatytułowanym „Egzekucja z innych praw majątkowych”. W rezultacie akcje zdematerializowane są objęte zakresem przedmiotu egzekucji określonego w przepisie art. 911⁸ k.p.c., który w § 1 *in principio* wskazuje jako przedmiot egzekucji instrumenty finansowe zapisane na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku.

Powiązanie akcji zdematerializowanych stanowiących przedmiot obrotu na rynku regulowanym z rachunkiem papierów wartościowych ma charakter obligatoryjny i wynika z treści art. 4 ust. 1 *ab initio* u.o.i.f.⁸ Natomiast pod pojęciem „innych rachunków” należy rozumieć systemy ewidencyjne dla zdematerializowanych papierów wartościowych, które są prowadzone poza systemem depozytu papierów wartościowych wskazanym w art. 3 pkt 21 u.o.i.f.⁹

Przedstawione powyżej uwagi nie wyczerpują jednak przedmiotu egzekucji określonego w art. 911⁸ k.p.c., albowiem należy mieć na względzie treść § 1 pkt 2 oraz § 2, które w istotny sposób modyfikują przedmiot omawianej egzekucji, obejmując także środki pieniężne zgromadzone na rachunku pieniężnym. Takie ujęcie w istotny sposób rozszerza przedmiot egzekucji, tym bardziej, iż środki pieniężne zgromadzone na rachunku pieniężnym stanowią odrębny od instrumentów finansowych w postaci akcji zdematerializowanych, składnik majątku dłużnika. W związku z tym nie należy utożsamiać rachunku pieniężnego z rachunkiem papierów wartościowych, pomimo ich funkcjonalnego powiązania¹⁰. Ponadto literalna wykładnia art. 911⁸ § 2 k.p.c. prowadzi do wniosku, iż egzekucja jest skierowana w pierwszej kolejności właśnie do środków pieniężnych. Konsekwencje przyjęcia przez ustawodawcę takiego rozwiązania stanowią uzasadnione w doktrynie poglądy, jakoby przedmiot zajęcia wykraczał poza zakres przedmiotu egzekucji¹¹.

Reasumując, akcje zdematerializowane są przedmiotem egzekucji z art. 911⁸ k.p.c., który pomimo systemowego umiejscowienia w ramach egzekucji z innych praw majątkowych zawęża moc oddziaływania przepisów prawa procesowego, stanowiąc normę

⁸ M. Rośniak-Rutkowska, *Egzekucja z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku (cz. I)*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 1-3, s. 59.

⁹ P. Jadłowski, M. Rośniak-Marczuk, [w:] J. Jankowski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego, t. II. Komentarz do art. 730-1217*, wyd. 3, Warszawa 2019, s. 897.

¹⁰ *Ibidem*, s. 899.

¹¹ M. Rośniak-Rutkowska, *op. cit.*, s. 60 i n.

o charakterze *lex specialis*. Mając na uwadze powyższe rozważania, podkreślenia wymaga szczególny sposób ujęcia przez ustawodawcę omawianego przedmiotu egzekucji, albowiem egzekucja jest skierowana przede wszystkim do rachunku pieniężnego powiązanego z rachunkiem, na którym zapisane są akcje zdematerializowane. Natomiast dopiero w dalszej kolejności może być skierowana bezpośrednio do instrumentu finansowego, przy czym zaspokojenie dochodzonej wierzytelności nie następuje z realizacji praw majątkowych inkorporowanych w akcjach zdematerializowanych, lecz z ich sprzedaży¹². W konsekwencji można stwierdzić, iż ustawodawca w trybie art. 911⁸ k.p.c. uregulował zaspokojenie wierzyciela egzekwowanego w sposób dwutorowy.

3. Przebieg egzekucji

W dalszej części omówiony zostanie przebieg egzekucji w trybie art. 911⁸ k.p.c., ze szczególnym uwzględnieniem granic zajęcia wyznaczonych przez charakter przedmiotu egzekucji stanowiącego składnik majątku wspólnego małżonków.

Określona w przepisie art. 911⁸ § 1 k.p.c. czynność zajęcia dokonywana przez organ egzekucyjny została uregulowana w szczególny sposób. Zgodnie z § 1 pkt 1 powołanego przepisu komornik zawiadamia dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia, jak również rozporządzać, z wyjątkiem zleceń, o których mowa w § 2, zajętymi instrumentami finansowymi czy wartościami zebranymi na rachunku. Tym samym celem zajęcia jest uniemożliwienie rozporządzania przez dłużnika instrumentami finansowymi, w szczególności poprzez wydawanie poleceń zbycia – za wyjątkiem sytuacji przewidzianej w § 2 powołanego przepisu – nabycia, przeniesienia czy ustanowienia zniesienia blokady instrumentów finansowych. W kontekście poczynionych rozważań, odnoszących się do przedmiotu egzekucji, wykładnia celowościowa powołanego przepisu nasuwa spostrzeżenie, iż zawiadomienie dłużnika obejmuje również analogiczny zakaz rozporządzania środkami pieniężnymi, zgromadzonymi na rachunku pieniężnym, powiązanych z rachunkiem papierów wartościowych. Za przyjęciem takiej wykładni przemawia argument kompatybilności z czynnościami przewidzianymi w treści art. 911⁸ § 1 pkt 2 k.p.c.¹³

Jednocześnie na podstawie § 1 pkt 2 analizowanego przepisu organ egzekucyjny wraz z zawiadomieniem dłużnika zobowiązuje trzeciodłużnika, u którego dłużnik ma rachunek, do wydania zajętych sum pieniężnych lub ewentualnie złożenia ich na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Równocześnie na poddłużniku ciąży bezwzględny

¹² P. Jadłowski, M. Rośniak-Marczuk, [w:] J. Jankowski (red.), *op. cit.*, s. 898.

¹³ M. Rośniak-Rutkowska, *Egzekucja z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku (cz. II)*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 4-6, s. 29-30.

zakaz wykonywania dyspozycji dłużnika – za wyjątkiem przewidzianym w § 2 – oraz wypłacania zgromadzonych środków pieniężnych dłużnikowi. A zatem od chwili zajęcia rachunku papierów wartościowych oraz powiązanego z nim rachunku pieniężnego trzeciodłużnik staje się gwarantem skuteczności dokonanego zajęcia egzekucyjnego. Celem wezwania określonego w § 1 pkt 2 jest uniemożliwienie wykonywania dyspozycji dłużnika, które mogłyby stanowić działanie sprzeczne z interesem wierzyciela egzekwującego i w rezultacie utrudniać zaspokojenie dochodzonego roszczenia¹⁴. Tym samym za trafne należy przyjąć spostrzeżenie, jakoby zakres dyspozycji dłużnika, których nie wolno wykonywać trzeciodłużnikowi, stanowi korelat zakazów ustanowionych wobec samego dłużnika egzekwowanego¹⁵.

Wyjaśnienia wymaga również określenie krąg zobowiązanych poddłużników. W myśl art. 4 u.o.i.f. w skład podmiotów, które są uczestnikami egzekucji, będą wchodziły „domy maklerskie i banki prowadzące działalność maklerską, banki powiernicze, zagraniczne firmy inwestycyjne i zagraniczne osoby prawne, prowadzące działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w formie oddziału, Krajowy Depozyt, spółkę, której Krajowy Depozyt przekazał wykonywanie czynności z zakresu zadań, o których mowa w art. 48 ust. 1 pkt 1, oraz Narodowy Bank Polski – jeżeli oznaczenie tych rachunków pozwala na identyfikację osób, którym przysługują prawa z papierów wartościowych, a także inne podmioty będące uczestnikami depozytu papierów wartościowych lub systemu rejestracji papierów wartościowych prowadzonego przez Narodowy Bank Polski, pośredniczące w zbywaniu papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski – jeżeli dokonywane przez nie zapisy dotyczą tych papierów i pozwalają na identyfikację osób, którym przysługują prawa z papierów wartościowych”. Zaprezentowany powyżej krąg poddłużników należy rozszerzyć o prowadzących rachunki pieniężne lub podobne, służące do obsługi rachunków, na których zapisane są instrumenty finansowe, a także fundusze inwestycyjne prowadzące rejestry uczestników funduszu lub agentów transferowych, którym fundusze zleciły prowadzenie takich rejestrów, oraz depozytariuszy obsługujących rachunki zawierające środki pieniężne służące do rozliczeń między funduszem inwestycyjnym i jego uczestnikiem.

Zaspokojenie wierzyciela w trybie egzekucji przewidzianej dla instrumentów finansowych może nastąpić w dwojaki sposób. Mianowicie jeżeli w toku prowadzonej egzekucji środki znajdujące się na rachunku pieniężnym dłużnika, powiązanym z rachunkiem papierów wartościowych, są wystarczające do pokrycia w całości egzekwowanego roszczenia, egzekucja zostanie zakończona bez potrzeby kierowania jej

¹⁴ *Ibidem*, s. 32-33.

¹⁵ M. Rośniak, *Wezwanie poddłużnika jako czynność zajęcia według art. 911⁸ k.p.c.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2007, nr 12, s. 55.

bezpośrednio do zajętych instrumentów finansowych¹⁶. Natomiast dopiero wówczas, gdy środki zgromadzone na rachunku pieniężnym nie wystarczają do pokrycia egzekwowanego roszczenia, trzeciodłużnik zgodnie z treścią art. 911⁸ § 2 k.p.c. niezwłocznie wzywa dłużnika do złożenia zlecenia sprzedaży zajętych instrumentów finansowych. Ustawodawca pozostawił dłużnikowi uprawnienie do wyboru instrumentów finansowych, które mają być przedmiotem sprzedaży, określając jednocześnie termin trzech dni na złożenie stosownej dyspozycji.

W przypadku zaniechania złożenia przez dłużnika w określonym terminie stosownego zlecenia sprzedaży bądź w sytuacji, gdy pomimo wystawienia zlecenia do sprzedaży nie dojdzie, wówczas zgodnie z treścią § 3 komentowanego przepisu w miejsce dłużnika wstępuje wierzyciel. Tym samym dopiero na tym etapie egzekucji wierzyciel, wraz z otrzymaniem informacji, jakiego rodzaju instrumenty finansowe znajdują się w posiadaniu dłużnika, może w pełnym zakresie realizować jako gestor prowadzonego postępowania egzekucyjnego przysługujące mu uprawnienia, poprzez złożenie zlecenia sprzedaży wybranych instrumentów finansowych. Przyjęta przez ustawodawcę konstrukcja omawianego przepisu art. 911⁸ k.p.c. wprowadza specyficzną gradację sposobów realizacji egzekwowanego roszczenia, przesądzając o szczególnym charakterze egzekucji prowadzonej w tym trybie¹⁷.

Jak wynika z brzmienia § 4 przepisu art. 911⁸ k.p.c., ustawodawca ograniczył ramy czasowe na złożenie zlecenia sprzedaży przez wierzyciela do terminu dwóch tygodni, pod rygorem umorzenia prowadzonej egzekucji. Ponadto identyczne konsekwencje zostały przewidziane, w sytuacji gdy pomimo złożenia stosownego zlecenia, sprzedaż nie doszła do skutku w okresie roku.

4. Granice egzekucji wyznaczone przez przepisy prawa materialnego

Dla omawianej tematyki najistotniejszą granicę wyznacza specyfika przedmiotu egzekucji, na tle rozwiązań odnoszących się do regulacji zawartej w dziale III ustawy z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁸, normującym małżeńskie ustroje majątkowe. Określenie charakteru przedmiotu egzekucji w kontekście małżeńskiej wspólności majątkowej jest niezwykle relewantne dla unormowań procesowych, albowiem wywołuje doniosłe skutki w obszarze obowiązków stron postępowania egzekucyjnego,

¹⁶ M. Rośniak-Rutkowska, *Egzekucja... (cz. II)*, s. 37.

¹⁷ *Ibidem*, s. 43.

¹⁸ Ustawa z dnia 15 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2086), dalej jako: k.r.o.

jak i osoby trzeciej będącej małżonkiem dłużnika, przesądzając jednocześnie o dalszej możliwości prowadzenia egzekucji bądź jej zakończenia.

Na wstępie należy wskazać, iż zaliczenie zarówno akcji znajdujących się na rachunku papierów wartościowych, jak i środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku pomocniczym do majątku wspólnego małżonków nie stanowi przedmiotu wątpliwości, o ile ich źródłem pochodzenia jest majątek wspólny. Jak wynika z art. 31 § 1 k.r.o., przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania małżeństwa przez oboje małżonków bądź tylko przez jednego z nich stanowią majątek wspólny¹⁹. W § 2 powołanego przepisu ustawodawca wskazał przedmioty należące do majątku wspólnego. Z posłużenia się przez ustawodawcę w komentowanym przepisie zwrotem „w szczególności” wynika wniosek, iż katalog ten nie stanowi enumeratywnego wyliczenia, w przeciwieństwie do katalogu zamieszczonego w art. 33 k.r.o. zawierającego *numerus clausus* składników majątku osobistego²⁰. Ponadto na gruncie kodeksu spółek handlowych ustawodawca jednoznacznie dopuszcza możliwość występowania po stronie akcjonariuszy małżonków, wskazując w treści art. 332¹ k.s.h., iż statut spółki może zawierać postanowienie przyznające uprawnienia akcjonariusza tylko jednemu ze współmałżonków. Literalne brzmienie powołanego przepisu wskazuje, iż jego zastosowanie zostało ograniczone wyłącznie do akcji imiennych, niemniej na podstawie wniosku *a contrario* należy stwierdzić, że brak takiego postanowienia w statucie spółki przesądza o możliwości uznania za akcjonariuszy obojga małżonków²¹. Nowelizacja k.p.c. dokonana ustawą z 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw²² uchyla przepis art. 332¹ k.s.h. z dniem 1 stycznia 2021 r., dodając jednocześnie w art. 333 § 4 k.s.h., zgodnie z którym statut może ograniczyć lub wyłączyć wstąpienie do spółki współmałżonka akcjonariusza w przypadku, gdy akcja jest objęta wspólnością majątkową małżeńską. Tym samym ustawodawca rozstrzygnął wątpliwości powstałe w doktrynie na podstawie unormowania wynikającego z art. 332¹ k.s.h. i dotyczące sfery uprawnień akcjonariusza, których omówienie wykraczałoby poza ramy niniejszego opracowania.

Analiza regulacji przepisów zarówno kodeksu spółek handlowych, jak i kodeksu rodzinnego i opiekuńczego prowadzi do wniosku, iż przepisy prawa materialnego nie wprowadzają żadnego ograniczenia w kwestii możliwości przynależności akcji do majątku wspólnego małżonków²³.

¹⁹ K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2016, s. 160-161.

²⁰ *Ibidem*, s. 160-161, 219-220.

²¹ A. Stępień, *Akcje należące do majątku wspólnego małżonków*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 12, s. 40.

²² Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1798).

²³ A. Chłopecki, *Akcje zdematerializowane w małżeńskiej wspólności majątkowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 10, s. 50.

W stosunku do akcji zdematerializowanych, zapisanych na rachunku papierów wartościowych, pewne wątpliwości mogą powstać w związku z brzmieniem treści art. 7 ust. 1 u.o.i.f., z którego wynika, iż za uprawnioną z akcji uważa się osobę, dla której prowadzony jest rachunek papierów wartościowych. Z teoretycznego punktu widzenia może się wydawać, iż na gruncie u.o.i.f. ustawodawca wykluczył możliwość istnienia akcji zdematerializowanych pozostających w majątku wspólnym małżonków, jeżeli rachunek papierów wartościowych jest prowadzony wyłącznie dla jednego ze współmałżonków. Mając na względzie poczynione uwagi, w odniesieniu do uregulowań przewidzianych w przepisach k.s.h. oraz k.r.o., a także zasadę racjonalności ustawodawcy, uzasadniona będzie wykładnia celowościowa powołanych norm prawa materialnego, pozwalająca na zastosowanie w pełnym zakresie zarówno przepisów prawa rodzinnego, handlowego, jak i kapitałowego²⁴. Dodatkowo należy mieć na uwadze, iż z norm przewidzianych zarówno w art. 36 § 1 k.r.o., jak i art. 7 ust. 1 u.o.i.f. można wywnioskować domniemania wzruszalne. Jednocześnie u.o.i.f. w żadnym przepisie nie przesądza wprost o braku możliwości prowadzenia rachunku papierów wartościowych dla kilku współwłaścicieli²⁵.

Należy uznać, iż przepisy prawa materialnego nie ograniczają statusu przedmiotu egzekucji, który stanowią akcje zdematerializowane zapisane na rachunku papierów wartościowych oraz środki pieniężne zgromadzone na powiązonym z nim rachunku pieniężnym, w kontekście przynależności do ustawowej wspólności majątkowej.

5. Granice procesowe

W konsekwencji należy przeanalizować przyjęte przez ustawodawcę na gruncie przepisów procesowych rozwiązania, których cel stanowi zarówno możliwość dalszego prowadzenia egzekucji przez wierzyciela, jak i obrony praw małżonka dłużnika w toku prowadzonej egzekucji. Systemowe umiejscowienie przepisu art. 911⁸ k.p.c. nakazuje poszukiwać takiego rozwiązania w obrębie przepisów działu IV a, części III k.p.c. Wobec powyższego ustawodawca w przepisie art. 910³ k.p.c. zawarł normę odsyłającą, nakazującą odpowiednie stosowanie przepisu art. 923¹ k.p.c. dotyczącego nieruchomości do egzekucji z prawa majątkowego wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków. Tym samym należy uznać, iż tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim uprawnia do dokonania zajęcia akcji zdematerializowanych zapisanych na rachunku papierów wartościowych, a także środków pieniężnych zgromadzonych na powiązonym z nim rachunku pieniężnym, pomimo ich

---

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, s. 51.

przynależności do majątku wspólnego małżonków. Natomiast samo zajęcie nie będzie wówczas uprawniało do podejmowania dalszych czynności egzekucyjnych, mających na celu zaspokojenie dochodzonego roszczenia²⁶.

Ponadto stosownie do art. 923¹ w zw. z art. 910² k.p.c. małżonkowi dłużnika będzie przysługiwało prawo zgłoszenia sprzeciwu w stosunku do zajęcia składników majątkowych obejmujących wspólność małżeńską. W rezultacie zgłoszonego sprzeciwu po stronie wierzyciela powstanie obowiązek wystąpienia z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika w terminie tygodniowym od chwili powzięcia informacji o złożonym sprzeciwie. Natomiast niewystąpienie przez wierzyciela ze wskazanym wnioskiem zostało obciążone rygorem umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego z zajętych składników majątkowych.

Zaproponowana przez ustawodawcę regulacja wydaje się jednakże nie uwzględniać specyfiki przedmiotu egzekucji. Przede wszystkim należy wskazać, iż żaden przepis prawa materialnego nie nakłada na trzeciodłużnika, w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisu art. 911⁸ k.p.c., obowiązku pozyskiwania oraz przetwarzania informacji dotyczących pochodzenia środków, z których nabywane są akcje zdematerializowane. Ponadto nawet przy dołożeniu należytej staranności w tym względzie przez trzeciodłużnika uzyskanie pewności co do pochodzenia środków pieniężnych byłoby niezwykle trudne²⁷. W tym miejscu należy mieć na uwadze zaproponowaną przez ustawodawcę w art. 911⁸ k.p.c. dwutorowość możliwości zaspokojenia roszczenia wierzyciela. Wobec powyższego w przypadku zajęcia akcji zdematerializowanych zapisanych na rachunku papierów wartościowych oraz powiązanego z nim rachunku pieniężnego, na którym będą znajdowały się wystarczające środki do zaspokojenia dochodzonego roszczenia, trzeciodłużnik nie będzie miał podstaw do wstrzymania realizacji zajęcia, nawet pomimo tego, iż faktycznie będą one należały do majątku wspólnego małżonków.

W przedstawionej sytuacji uważam, iż realizacja zajęcia w zdecydowanej większości przypadków nastąpi jeszcze przez powzięciem informacji przez małżonka dłużnika o dokonanej realizacji i złożeniem stosownego sprzeciwu.

Ponadto dodatkowe wątpliwości może powodować brak określenia przez ustawodawcę, w przepisie art. 923¹ k.p.c., terminu na złożenie stosownego sprzeciwu. Mając na uwadze specyfikę przedmiotu egzekucji, uzasadniony wydaje się wniosek, iż sprzeciw powinien być złożony niezwłocznie, licząc od chwili powzięcia informacji przez małżonka dłużnika o dokonanej realizacji. Jednocześnie należy podkreślić, iż pomimo istnienia domniemania porozumienia pomiędzy małżonkami, będącego konsekwencją nałożenia obowiązku współdziałania w zarządzie majątkiem wspólnym, wyrażonego

²⁶ P. Jadłowski, M. Rośniak-Marczuk, [w:] J. Jankowski (red.), *op. cit.*, s. 859-860.

²⁷ A. Chłopecki, *op. cit.*, s. 51.

w art. 36 § 1 k.r.o., chwila poinformowania dłużnika o dokonanym zajęciu nie musi być zawsze tożsama z chwilą powzięcia takiej wiedzy przez jego małżonka.

Dla prawidłowości przebiegu egzekucji w trybie art. 911⁸ k.p.c. nie bez znaczenia pozostaje również regulacja art. 131 i n. k.p.c., obejmująca swoim zakresem doręczenie korespondencji w toku prowadzonego postępowania. Mając na względzie ograniczone ramy niniejszego artykułu, należy jedynie zasygnalizować, iż kwestia właściwego doręczenia zajęcia zarówno dłużnikowi egzekwowanemu, jak i jego małżonkowi, w kontekście specyfiki przedmiotu egzekucji może stanowić dodatkowy problem. Zawarcie przez ustawodawcę normy odsyłającej poprzez posłużenie się w przepisie prawa zwrotem „odpowiedniego stosowania”, powinno w pełnym zakresie uwzględniać specyfikę stosunków, do których odnośne przepisy powinny być odpowiednio stosowane²⁸.

6. Podsumowanie

Dokonując oceny obecnie obowiązującej regulacji egzekucji z akcji zdematerializowanych pozostających w małżeńskiej wspólności majątkowej, należy zauważyć, iż zaproponowane przez ustawodawcę modelowe ujęcie omawianej problematyki wydaje się nie uwzględniać specyfiki przedmiotu egzekucji oraz związanej z tym dynamiki prowadzonej egzekucji. W rezultacie praktyczne zastosowanie poddanych analizie przepisów prawa w kontekście tematyki niniejszego opracowania nasuwa szereg wątpliwości oraz może stanowić przyczynę istotnych rozbieżności.

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że analizowany przedmiot egzekucji znajduje się w zakresie regulacji zwartej w przepisie art. 911⁸ k.p.c., jednak formuła przyjęta przez ustawodawcę, jakkolwiek podyktowana względami praktyki, prowadzi do wniosku, iż przedmiot zajęcia wykracza poza przedmiot egzekucji. Ponadto na gruncie przepisów prawa handlowego oraz rodzinnego nie istnieją jakiegokolwiek ograniczenia w posiadaniu akcji zdematerializowanych, zapisanych na rachunku papierów wartościowych oraz środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku pomocniczym, w ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej. Co więcej, ustawodawca przewidział w przepisach prawa procesowego rozwiązanie mające na celu z jednej strony skuteczne prowadzenie egzekucji, a z drugiej strony ochronę małżonka dłużnika, pomimo istnienia granicy egzekucji, jaką wyznacza małżeński ustrój wspólności majątkowej. Mimo to przyjęty w aktualnym stanie prawnym model postępowania nie jest prawidłowy. Remedium na przedstawione problemy rozważanej tematyki może stanowić nowelizacja

²⁸ P. Jadłowski, M. Rośniak-Marczuk, [w:] J. Jankowski (red.), *op. cit.*, s. 838.

z 30 sierpnia 2019 r.²⁹, na mocy której ustawodawca wprowadził do k.s.h. przepisy art. 328¹-328¹⁵, które wejdą w życie z 1 stycznia 2021 r. W powołanej nowelizacji przewidziano m.in. w art. 328¹ § 2 k.s.h. obowiązek prowadzenia rejestru akcjonariuszy przez podmioty uprawnione do prowadzenia rachunków papierów wartościowych. Wydaje się, iż przedmiotowa nowelizacja bardziej upodobni reżim egzekucji z akcji zdematerializowanych do egzekucji z nieruchomości, stanowiąc odpowiedź na zasugerowane wątpliwości oraz realizując postulaty *de lege ferenda*. Jednocześnie w związku z przedmiotową nowelizacją istotnie wzrosnie znaczenie poruszonego w niniejszym opracowaniu zagadnienia, albowiem ustawodawca definitywnie przesądził o formie akcji, odstępując od dotychczas występującej formy dokumentu.

Bibliografia

Źródła

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2086).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1145 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.).

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 505 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2286 ze zm.).

Literatura

Chłopecki A., *Akcje zdematerializowane w małżeńskiej wspólności majątkowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 10.

Gromek K., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2016.

Jadłowski P., Rośniak-Marczuk M., [w:] Jankowski J. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730-1217*, wyd. 3, Warszawa 2019.

Kidyba A., *Prawo handlowe*, wyd. 21, Warszawa 2019.

Kosyra P., *Egzekucja sądowa ze zmaterializowanych akcji spółki akcyjnej*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2003, nr 4-5.

Rośniak M., *Wezwanie poddłużnika jako czynność zajęcia według art. 911⁸ k.p.c.*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2007, nr 12.

---

²⁹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1798).

- Rośniak-Marczuk M., *Egzekucja sądowa z instrumentów finansowych*, Warszawa 2011.
- Rośniak-Rutkowska M., *Egzekucja z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku (cz. I)*, „Przeгляд Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 1-3.
- Rośniak-Rutkowska M., *Egzekucja z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku (cz. II)*, „Przeгляд Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 4-6.
- Stępień A., *Akcje należące do majątku wspólnego małżonków*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2006, nr 12.

